

Науковий реферат статті Мазур О. Є.

"Систематизація підходів до визначення категорії "інститут"

У статті висвітлено проблему тлумачення змісту засадничої категорії інституціоналізму – "інституту". Метою статті є з'ясування причин смислової розмитості терміна "інститут" та систематизація наявних у науковій літературі підходів до тлумачення цього поняття. Визначено причини наукової неузгодженості думок щодо сутності інститутів, яка є притаманною сучасній дослідницькій спільноті. Першою причиною є різноманіття наукових шкіл і течій, які становлять структуру інституціоналізму, і відповідна багатогранність предметів наукового дослідження. Друга причина пов'язана із впливом цілого комплексу специфічних онтологічних і гносеологічних факторів, які ускладнили понятійно-категоріальне сприйняття сутності інститутів.

Різновиди тлумачення інститутів, які зустрічаються в літературі, згруповано у два підходи – змістовно-детермінований і комплексно-розширювальний, показано відмінності в зазначених підходах. Наведено авторську позицію щодо наукової цінності кожного з них, обґрунтовано переваги застосування комплексно-розширювального підходу.

Згідно зі змістовно-детермінованим підходом, інститути трактуються виключно як норми поведінки, традиції, звички, усталені правила, що характеризують відносини між людьми. Цю традицію увів до наукового обігу Д. Норт, її поділяють прихильники різних відгалужень нової інституціональної теорії (Е. Остром, Е. Фуруботн і Р. Ріхтер, В. Каспер, Дж. Кемпбелл та ін.), і вона є найбільш поширеною серед українських та російських вчених-інституціоналістів. У руслі комплексно-розширювального підходу інститути тлумачаться як усталені соціальні правила (норми, стереотипи мислення, звички, ритуали та ін.) і угоди, а також різні типи організаційних структур (фірми, банки, профспілки тощо).

Проаналізовано джерела розмежування інститутів та інституцій, викладено мотиви переважного вживання категорії "інститут". Визначено, що найбільш поширеним аргументом прихильників розмежування є посилення на неточний переклад російською мовою терміна *institution*, який був використаний у першому російськомовному виданні головної праці Т. Веблена. Зазначено, що вкрай недоцільно розмежовувати певні терміни на підставі неточності перекладу, так можна дійти не лише до штучного

подвоєння (чи навіть багатократного примноження) кількості самих термінів, а й до відповідного збільшення кількості варіантів їх смислового наповнення.

Література: 1. Гайдай Т. В. Институтация как инструмент институционального экономического анализа / Т. В. Гайдай // Экономическая теория. – 2006. – № 2. – С. 53–64. 2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера]. – М.: Фонд экономической книги "Начала", 1997. – 180 с. 3. Ostrom E. Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action / E. Ostrom. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 276 p. 4. Ostrom E. An Agenda for the Study of Institutions / E. Ostrom // Public Choice. – 1986. – Vol. 48. – P. 3–25. 5. Furubotn E. G. Institutions and Economic Theory. The Contribution of the New Institutional Economics / E. G. Furubotn, R. Richter. – Ann-Arban: The University of Michigan Press, 1998. – 672 p. 6. Kasper W. Institutional economics: social order and public policy / W. Kasper. – Cornwall: Bodmin, 1999. – P. 30. 7. Campbell J. L. Institutional Change and Globalization / J. L. Campbell. – Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. – P. 1. 8. Ольсевич Ю. Институционализм – новая панацея для России? / Ю. Ольсевич // Вопросы экономики. – 1999. – № 6. – С. 35–39. 9. Пустовийт Р. Інституціональна теорія та економічний розвиток: генезис і сучасність / Р. Пустовийт // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2003. – № 2. – С. 26–33. 10. Чухно А. Институціоналізм: теорія, методологія, значення / А. Чухно // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 4–13. 11. Яременко О. Л. Механізм інституційних змін / О. Л. Яременко // Економічна теорія. – 2006. – № 1. – С. 3–12. 12. Веблен Т. Теорія праздного класу / Т. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 367 с. 13. Veblen T. Why Is Economics Not an Evolutionary Science / T. Veblen // Quarterly Journal of Economics. – 1898. – Vol. 12, No. 4. – P. 373–397. 14. Commons R. John. Institutional Economics / R. John Commons // American Economic Review. – 1931. – Vol. 21. – P. 648–657. 15. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон; [пер. с англ.] – М.: Дело, 2003. – 464 с. 16. Мандибуря В. О. Інституційна архітектоніка власності та закономірності її функціонування / В. О. Мандибуря // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: матеріали наукового симпозиуму. – Х.: ХНУ, 2005. – С. 110–116. 17. Гриценко А. Наука и искусство институционального строительства / А. Гриценко // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: Матеріали наукового симпозиуму. – Х.: ХНУ, 2005. – С. 20–31. 18. Аузан А. А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / А. А. Аузан. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 416 с. 19. Чухно А. Институціоналізм: теорія, методологія, значення / А. Чухно // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 4–13. 20. Катигрובה О. В. Сутнісна характеристика понять "інститут" та "інституція" в теорії інновацій [Електронний ресурс] / О. В. Катигрובה // Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития: сборник научных трудов SWorld по материалам Международной научно-практической конференции, октябрь 2011 года. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-311/economic-theory-and-history-311/7510-description-of-understanding-sutnsna-qnstitutq-ta-qnstitutsyaq-in-teor-nnovatsy>. 21. Іншаков О. В. Інституція – ключ до розуміння економічних інститутів / О. В. Іншаков, Д. П. Фролов // Економічна теорія. – 2011. – № 1. – С. 52–62. 22. Довгань Л. Є. Корпоративне управління: інституціональні аспекти / Л. Є. Довгань, І. П. Малик. – К.: б. в., 2006. – С. 128. 23. Гордиенко Л. Ю. Трансформационный менеджмент как теоретическая и методологическая база управления институциональными преобразованиями на предприятии / Л. Ю. Гордиенко // Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая. – 2008. – Вып. 34–2. – С. 152–153. 24. Остапенко Н. В. Сутність і структура інституціонально-економічного механізму підтримки малого підприємництва / Н. В. Остапенко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 7. – С. 86–93. 25. Ким А. А. Институциональные аспекты формирования внешнеэкономической стратегии Украины / А. А. Ким // Економіка розвитку. – 2013. – № 3 (76). – С. 30–35. 26. Липов В. В. Структурная комплементарность институциональных блоков в Украине: диффузия вместо трансформации / В. В. Липов // Економіка розвитку. – 2013. – № 4 (68). – С. 5–10.

Інформація про автора

Мазур Олена Євгенівна – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та управління Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (65082, Україна, м. Одеса, вул. Дворянська, 2, e-mail: mazur_elena@mail.ru).